

II RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 275 (23).**

1925. a.

II Riigikogu koosolek 12. novembril
1925. a. kell 5 p. 1.

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: siseminister **K. Einbund**,
sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **K. Virma**,
töö-hoolekandeminister **Chr. Kaarna**, hari-
dusminister **H. B. Rahamägi**.

Päevakord:

1. Usuühingute ja nende liitude seadus —
redaktsiooni komisjoni ettepanek.

2. Üldise raudteeseaduse §§ 23—26
muutmise seadus — redaktsiooni komisjoni
ettepanek.

3. Kodakondsusesse astumise sooviavaldus-
te pealt võetava maksu seadus — redaktsi-
ooni komisjoni ettepanek.

4. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna
ja masinameeskonna sõidu seadus — redak-
tsiooni komisjoni ettepanek.

5. Komisjoni- ja vahetalituskontorite
kautsjonmäärade seadus — redaktsiooni kom-
misjoni ettepanek.

6. Perekonnaseisu seadus — redaktsiooni
komisjoni ettepanek.

7. Põllumajandusliikkude ehituste laenu-
fondi seadus — M. Laarman'i, P. Järv'e,
K. Arras'e ja E. Birkenberg'i ettepanek.

8. Riigi eelarve-seadus — II lugemisel.

9. Kaalu ja mõõdu seadus — III luge-
misel.

10. Mõnesuguste süütegude asjas karis-
tuste ja kohtupidamise korra muutmise seaduse
(„Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a.)
§ 8. tühistamise seadus — III lugemisel.

11. Veeühisuste seadus — II lugemisel.

12. Maaparanduse laenufondi seadus — II
lugemisel.

13. Seadus Eesti ja Rootsi vahelise lepitus-
konventsiooni kinnitamise kohta — väliskom-
misjoni ettepanek.

14. Nuhtlusseaduse §§ 1175, 1176, 1177,
1395¹, 1395² ja 1399 muutmise seadus — raha-
asjanduse komisjoni ettepanek.

15. Balti eraseaduse § 945. tühistamise
seadus — üldkomisjoni ettepanek.

16. Perekonnanimede võtmise seadus —
üldkomisjoni ettepanek.

17. Ehitusseaduse § 177. täiendus — oma-
valitsuse komisjoni ettepanek.

18. Tallinna sõjaväehaigemaja maa-ala piiri
ja haigemaja piirides oleva avaliku tee korral-
damise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

19. Hoolekandekohtute asutamise seaduse
§ 11. muutmise seadus — üldkomisjoni ette-
panek.

20. Üldise arvepidamise seaduse (S. K.
VIII k. 2. j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus
1. muutmise seadus — rahaasjanduse komis-
joni ettepanek.

21. Piimasaaduste väljaveo kontrolli sea-
duse muutmise seadus — rahaasjanduse kom-
misjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **T. Kalbus**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 5.10 min.

1. Päevakorra Juhataja **T. Kalbus**:
täiendamine. Avan Riigikogu koosoleku.

Rkl. Uibopuu poolt on
tehtud ettepanek, võtta päevakorda esimeseks
punktiks komisjonide täiendavad valimised.
(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on
ettepanek vastu võetud, — seega on päe-
vakord kindlaks määratud.

2. Komisjo- Riigikogu juhatusel on
nide täiendavad tulnud rkl. Veberman'i
valimised. poolt järgmine teadaanne:

„Mul on au teatada, et mina riigi majapida-
mise aruande komisjonist lahkun“, ja rkl.
A. Tamm'e poolt on tehtud järgmine ette-
panek: „Teen ettepaneku riigi majapidamise
aruande komisjoni lahkunud rkl. härra Veber-
man'i asemele valida rkl. J. Uibopuu.“ Panen
rkl. Tamm'e ettepaneku hääletamisele. (Hää-
letatakse.) Nähtava enamusega on rkl.
Uibopuu tähendatud komisjoni vali-
tud.

3. Usuühin- Redaktsiooni komis-
gute ja nende joni parandused 1—22 on
liitude seadus vastu võetud. Arutamisele
— redaktsioon. tuleb viimane parandus.

Redaktsiooni kom-
misjoni aruandja **O. Gustavson**: Redakt-

siooni komisjoni poolt esitatud paranduste ettepanekus on viimane, 23-mas parandus järgmine: „Käesoleva seaduse maksmahakkamisega tühjuvad“ endise „Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotavad maksvuse“ asemel. Et aga vahepeal üldkomisjon on otsustanud sarnastel puhkudel tarvitada mitte „tühjuvad“, vaid „kaotavad maksvuse“, siis teen ettepaneku, redaktsiooni komisjoni poolt ette pandud parandus tagasi lükata ja jäädes endise terminoloogia juurde — võtta siinkohal „kaotavad maksvuse.“ Seega tuleks parandus 23 tagasi lükata.

Juhataja **T. Kalbus**: Redaktsiooni komisjoni poolt on tehtud parandus-ettepanek § 30. algus järgmiselt lugeda: „Käesoleva seaduse maksmahakkamisega tühjuvad“. Komisjoni aruandja on aga nüüd ettepaneku teinud, ettepanek tagasi lükata. Panen paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus tagasi lükatud.

4. Üldise raudteeseaduse § 23—26 muutmise seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—6.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Üldise raudteeseaduse § 23—26 muutmise seaduse lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastu võetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 23, teine lõige: väljaandejaamast kunni lähema jaamani, p. o. väljaandejaamast lähema jaamani.

2. § 23, märkus: peale trahvimise otsuse, p. o. pärast trahvotsuse.

3. § 24, 1) eelviimane rida lugeda: mis temale annab õiguse sõita järgmise peatus-tariifjaamani.

4. Sealsamas, 2) kolmas rida: peale, p. o. pärast.

5. § 25, neljas rida ja märkus: tehakse vastav protokoll, p. o. tehakse protokoll.

6. Sealsamas, märkus 2: piletita sõitmise, p. o. piletita sõidu.

5. Kodakondsusesse astumise sooviavalduste pealt võetava maksu seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—5.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Kodakondsusesse astumise sooviavalduste pealt võetava maksu seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastu võetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 2, esimene rida: ei käi tagasimaksimise alla, p. o. ei kuulu tagasimaksimisele.

2. § 2, teine rida: soovi avaldaja loobub oma soovist, p. o. loobub soovist.

3. § 2, viimane rida: uuendamise korral, p. o. uuendamisel.

4. § 3, teine rida: ametliku konsuli, p. o. ametkonsuli.

5. § 3, teine rida: diplomaatlise esitaja poolt antud sellekohase tunnistuse põhjal, p. o. diplomaatiliku esitaja sellekohase tunnistuse põhjal.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb):

„6. § 4, esimene rida: kaotab maksvuse, p. o. tühjub“.

Ma teen ettepaneku, see parandus tagasi lükata.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus tagasi lükatud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu parandus 7.

7. § 4, teine rida: ajutise valitsemise korra, p. o. Vabariigi ajutise valitsemise korra.

6. Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—8.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Kauba- ja abilaevade masinajuhtkonna ja masinameeskonna sõidu seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. Pealkirjas: -meeskonna, p. o. masinameeskonna.

2. § 5, kaheksas rida: — 3 kuud, p. o. 3 kuud.

3. Sealsamas viimane rida: 150 JHP, p. o. 150 EHP.

4. § 3, neljas rida, § 5, viies rida, § 7, kolmas rida, § 15, kolmanda lõike eelviimane rida, neljanda lõike viimane rida: sellest, p. o. sellest ajast.

5. § 12, kolmas rida: laeval, mille peamasinate võime, p. o. laeval, mille peamasinate võime.

6. § 15, viimane lõige: Peale 12-kuu sõitu, p. o. Pärast 12-kuulist sõitu.

7. § 9. algus lugeda järgmiselt: Liikumise järgi jagunevad kaubalaevad: a) masina jõuga liikuvateks jne., ja järgnev loetlemine ära tähendada numbrite asemel tähtedega, samuti ka selle seaduse kõigis teistes paragrahvides.

8. § 25, teine rida: diislid, p. o. Diesel-mootorid.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb): 9. § 25 märkus: „ei käi paragrahvi alla, p. o. ei kuulu paragrahvi alla“. Paljundamisel on viimane sõna „alla“ ära jäänud.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus 9 vastu võetud.

Aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu parandus 10.

10. § 32 algus: Kaubalaeva mehaanikute 31. oktoobri 1909. a. seaduse 4 jao põhjal, p. o. Kaubanduse seaduse (Seaduste Kogu XI köide 2. j.) § 195¹ märkuse 2 põhjal.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb): „11. § 33, esimene rida: tühistuvad, p. o. tühjuvad.“

Redaktsiooni komisjoni poolt on ettepanek tehtud võtta „tühistuvad“ asemel „tühjuvad“. Ma teen ettepaneku parandus-ettepanek „tühjuvad“ välja jätta ja selle asemele võtta endine „kaotavad maksvuse“.

Juhataja **T. Kalbus**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud paranduses 11 võtta „tühjuvad“ asemele „kaotavad maksvuse“. Pannen 11. paranduse hääletamisele ühes aruandja parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus 11 vastu võetud.

7. Komisjoni ja vahetalituskontorite kautsjonmäärade seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu redaktsiooni komisjoni parandus 1.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Komisjoni ja vahetalituskontorite kautsjonmäärade seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal

lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 2, viies rida: Selle nõudmise täitmata jätmisel, p. o. vastasel korral.

Aruandja **O. Gustavson** (loeb): „2. § 3. Kaotab oma maksvuse, p. o. tühjub.“

Ma teen ettepaneku see parandus tagasi lükata ja jätta endine „kaotab oma maksvuse“.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus tagasi lükatud.

8. Perekonnaseisu seadus — redaktsioon. Redaktsiooni komisjoni aruandja **O. Gustavson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega redaktsiooni komisjoni parandused 1—47.

Redaktsiooni komisjon paneb Riigikogule ette vastu võtta „Perekonnaseisu seaduse“ lõpulik redaktsioon Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud kujul järgmiste muudatustega:

1. § 1, esimene ja teine lõige vastu võtta järgmiselt: Iga Eesti vabariigi kodaniku üle peetakse perekonnakirju kodaniku alalise elukoha linna-, alevi- või vallavalitsuses.

Alalise elukoha muutmise puhul viiakse üle kodaniku sellekohasel soovil perekonnakirjad kodaniku uue alalise elukoha linna-, alevi- või vallavalitsusesse.

2. Sealsamas, neljas lõige: Igast Eesti vabariigi kodakondsusest lahkunust teatab asjaomane riigiasutus jne.

3. § 2, teine rida: sündimisest, p. o. sünnist.

4. § 4, kolmas rida ja edasi vastu võtta: ... ja edasisaatmiseks Eesti vabariigi vastavale jne.

5. § 6, kolmas lõige, teine rida: üteluste, p. o. öelduste.

6. Sealsamas: milles tähendatakse kõnealoleva, p. o. kuhu tähendatakse kõnesoleva.

7. Sealsamas, b): vallaline põlv või olnud või olev abielu, p. o. vallaspõlv, olnud või olev abielu.

8. Sealsamas, d), teine rida: suremine, p. o. surm.

9. § 6, lõpp: sinna omavalitsusse, kus selle kodaniku alaline elukoht, p. o. kodaniku alalise elukoha omavalitsusse.

10. II peatüki pealkiri: asutused, p. o. ametnikud.

11. § 11, d): suremiste, p. o. surmade.

12. § 16: köidetud siseministeeriumis, p. o. köita lastud siseministeeriumi poolt.

13. § 17: sündinud, p. o. vastsündinud.
 14. § 20, registreerimist toimetatakse, p. o. registreeritakse.
 15. § 21: peale ... registreerimise, p. o. pärast ...registreerimist.
 16. § 22, teine lõige: Selgub aga, et, p. o. kui.
 17. Sealsamas: Vastavasse omavalitsusse aktiosaliste alalise elukoha järgi, p. o. akti osaliste alalise elukoha omavalitsusse.
 18. § 23, teine rida: üle, p. o. kohta.
 19. § 24, teine rida: akti puudulikkuse üle, p. o. akti puudulikkusest.
 20. § 25, algus: peale, p. o. pärast.
 21. Sealsamas ja 27: § 21, p. o. käesoleva seaduse § 21.
 22. § 27, teine lõige, algus: kui aga, p. o. kui.
 23. § 29. Sündinud lapse, p. o. vastsündinu.
 24. Sealsamas, neljas rida: seda, p. o. nende.
 25. § 30, kolmas rida: teeb lapse sündimise üle teadaande, p. o. teatab lapse sünnist.
 26. § 31, algus: Ei ole ema abielus, kantakse lapse registreerimisel, p. o. Vallaslapse registreerimisel kantakse.
 27. Sealsamas, lõpp: märgitakse see akti üles, p. o. märgitakse see akti.
 28. § 32, teine lõige, teine rida: iseäralised tunnusmärgid, p. o. eritunnused.
 29. § 33: leitud laps, p. o. leidlaps.
 30. Sealsamas, kolmas rida: äranägemise järgi, p. o. äranägemisel.
 31. § 34: Lapse üle, kes surnult sündinud, p. o. Surnult sündinute üle.
 32. Sealsamas, teine rida: kustutada „ilma“.
 33. § 36, kolmas rida: Surnult sündinud laps, p. o. surnultsündinu.
 34. § 38, teine lõige, kolmas rida: peavad olema tõestatud, p. o. tõestatakse.
 35. § 39, teine lõige, eelviimane rida: kustutada „ametnikule“ järgi komma.
 36. Sealsamas, kolmas lõige, algus: kustutada „üldse“.
 37. Sealsamas, teine rida: näit., p. o. kas.
 38. Sealsamas, kolmas rida: „tõttu“ järele panna komma.
 39. § 40, teine rida: peale, p. o. pärast.
 40. Sealsamas, neljas rida: . . . kui 6 kuud, p. o. kui 6 kuu jooksul.
 41. § 44, teine rida : seda . . ette kirjutatud, p. o. selle . ette kirjutatud.
 42. § 45, teine lõige: laseb kirjutada, p. o. kirjutavad.
 43. Sealsamas, teine rida: kirjutavad aktile alla, p. o. teevad seda.
 44. § 47, teine lõige, esimene ja viimane rida: Eesti, p. o. Eesti vabariigi.

45. § 51, teine lõige, teine rida: eitavad, p. o. eitava.

46. Sealsamas, eelviimane rida: otsuses tähendatud puuduste kõrvaldamise järele, p. o. pärast otsuses tähendatud puuduse kõrvaldamist.

47. § 52, algus lugeda järgmiselt: Igast surmajuhtumisest teatatakse jne.

9. Põllumajandusliikude ehituste laenufondi seadus — M. Laarman'i, P. Järv'e, K. Arras'e ja E. Birkenberg'i ettepanek.

P. Järv (põl): Teen ettepaneku, see seaduseelnõu rahaasjanduse komisjoni anda.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

10. Riigi eelarve-seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **K. Kornel**: Eelisel koosolekul anti üldkomisjoni eelarve-seaduse §§ 34, 35 ja 55. Üldkomisjoni poolt vastuvõetud kujul on need paljundatult Riigikogu liikmetele kätte saadetud. Ma asuksin § 34. juurde (loeb):

„§ 34. Üksikud ministrid ega üldse riigiasutused ei või teha korraldusi, anda määrusi, sõlmida lepinguid ega võtta kohustusi, mis rahalisi väljaminekuid nõuavad, kui seks Riigikogu poolt kinnitatud eelarves või eriseadustes vastavad summad ette ei ole nähtud.

Erakorralistel juhtumistel, kui tekib vajadus väljaminekute tegemiseks, milleks krediiti ei jätku nõudmiste rahuldamiseks, mis tekkinud maksvate seaduste täitmiseks, kus lühikesed tasumise tähtajad ei võimalda krediiti seaduses ettenähtud korras nõutada, on Vabariigi Valitsusel õigus rahaministri ettepanekul riigisummadest eelkrediiti määrata kogusummas mitte üle kümne miljoni marga aastas. Selles korras määratud eelkrediidid tehakse Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule teatavaks istungjärgul ühe nädala jooksul krediidi määramise päevast arvates, või kui eelkrediidid määratud Riigikogu istungite vaheajal, siis ühe nädala jooksul pärast Riigikogu järgmise istungjärgu algust. Kõik need eelkrediidid esitatakse Riigikogule kinnitamiseks lisaeelarve korras.

Lepinguid võib sõlmida suurema summa peale, kui jooksva aasta eelarves krediiti ette nähtud, ainult siis, kui vastavad kavad (§16) on eriseadusega maksuma pandud või riigi eelarve lisana Riigikogu poolt vastu võetud ja avaldatud.“

Valitsuse esitaja kaitses seisukohta, et valitsusele tuleks vabam võimalus anda eelkre-

diitide määramiseks. Üldkommisjon kaldus arvamisele, et ära hoida seda pahet, mis meil on sisse juurdunud, kus sagedasti ülekulutusi tehakse ja lisaeelarve korras esitatakse vastuvõtmiseks suured summad kulusid, mis juba õieti tehtud. Üldkommisjon leidis siiski võimalikuks vastu tulla selles mõttes, et määratakse teatud summa, mille piirides Vabariigi Valitsus aasta jooksul võib eelkrediite määrata, missugused määratud krediit lisaeelarve korras kinnitamisele tulevad. On määratud 10 miljonit, ja komisjon arvab, et sellest summast jätkub. Ühtlasi avaldati ka seda mõtet, et Vabariigi Valitsus võib selle osa suuruses, mis jooksva aasta kestes eelkrediitidest lisaeelarve korras kinnitatud, uuesti eelkrediite määrata, silmas pidades aga seda, et kogusumma aastas üle 10 miljoni ei tõuseks. Paljudes on sisse sattunud mõned redaktsioonilised vead ja nimelt tuleks § 34. teises reas, kus on öeldud „ega võtta kohustusi“ asemele võtta „ega võtta oma peale kohustusi“. Samuti tuleks § 34. teise lõike teises reas sõnade „milleks krediiti“ asemele võtta „kui krediiti“.

Juhataja **T. Kalbus**: Aruandja poolt on tehtud kaks redaktsioonilist parandust: § 34. teises reas võtta sõna „võtta“ järele sõnad „oma peale“, ja § 34. teise lõike teises reas sõna „milleks“ asemel „kui“.

Et aruandja nende parandustega ühinenud, siis nad eraldi hääletamisele ei tule. Panen § 34. hääletamisele ühes tehtud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 34 ühes parandustega vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

§ 35. Igas riigi kulude eelarve paragrahvis ja alljaotuses määratud krediiti võib tarvitada ainult selles paragrahvis ja alljaotuses ettenähtud kulude katteks.

Krediitide ümberpaigutamine ühest kulude paragrahvist teise võib sündida ainult Riigikogu loal. Krediitide ümberpaigutamine ühe ja sama paragrahvi piiris ühest alljaotusest teise võib sündida Vabariigi Valitsuse poolt kindlaksmääratud korras.

Siin on vahe eelmise ja selle redaktsiooni vahel. Nimelt oli eelmises redaktsioonis ette nähtud, et krediitide ümberpaigutamine ühe ja sama paragrahvi piirides võis sündida rahaministri loal ja riigikontrolööri teadmisel. Nüüd on asutus seisukohale, et töö lihtsustamise mõttes on soovitatav, kui Vabariigi Valitsus ise määrab ära korra, kuidas nimetatud ülekanndmine võib sündida. Vastasel korral on arvata, et tuleb ametasutustel väikeste sum-

made puhul, mis endastmõistetavalt ümberpaigutamisele kuuluvad, rahaministri ja riigikontrolööri luba nõutada. Kommisjoni enamus kaldub arvamisele ja see on ka Vabariigi Valitsuse ettepanek, et käesolev paragrahv tuleks sarnasel kujul vastu võtta. Teen komisjoni nimel ettepaneku, käesolev paragrahv vastu võtta.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 35 vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel** (loeb):

„§ 55. Riigi eelarve-seaduse maksmahakamisega kaotavad oma maksvuse: „seadus riigi tulude ja kulude eelarve läbivaatamise korra ja riigikassast eelarves mitte-ettenähtud kulude katmise kohta“ (S. k. I k., 2. j.) ja „määrused riigi, ministriumide ning peavalitsuste eelarvete kokkuseadmise, läbivaatamise, kinnitamise ja täitmise kohta“ 22. maist 1862. a. ühes kõigi täienduste ja muudatustega ning nende määruste põhjal maksmapandud korraldustega.“

Selle paragrahvi komisjoni andmine oli tingitud sellest, et eelmise paragrahvi vastuvõtmisest oleneb ära ka käesoleva paragrahvi sisu. Vastavalt eelmises paragrahvis tehtud muudatustele on ka see paragrahv redigeeritud. Kommisjoni nimel teen ettepaneku, § 55 ettekantud kujul vastu võtta.

Juhataja **T. Kalbus**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 55 vastu võetud, seega on seaduseelnõu II lugemisel vastu võetud.

Et 10. päevakorra-punkti kohta aruandja puudub, läheb Riigikogu 11. päevakorra-punkti juurde.

11. Mõnesuguste süütegude asjas karistuste ja kohtupidamise korra muutmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 147/148–1920. a.) § 8. tühistamise seadus — III lugemisel.

Üldkommisjoni aruandja **R. Penno** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Mõnesuguste süütegude asjus karistuste ja kohtupidamise korra muutmise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 147/148 — 1920. a.) § 8 tühistamise seadus.

„Riigi Teatajas“ nr. 147/148 — 1920. a. nr. 309 all avaldatud seaduse § 8 kaotab maksvuse.

Juhataja **T. Kalbus**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava ena-

musega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

12. Veeühisuste Maakomisjoni aru- seadus — II lu- andja Th. Pool kan- gemisel. nab ette ja eraldi hää- letamisel võetakse vas- tu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § § 1 — 19.

Veeühisuste seadus.

I peatükk.

Veeühisuste eesmärk.

§ 1. Selle seaduse alusel asutatakse veeühisused alljärgnevate ülesannete teostamiseks:

1. Veejuhete asutamiseks ja alalhoidu põhjavee alandamiseks ehk tõstmiseks ning suurvee äravooluks.

2. Veejuhete kallaste ehitamiseks ja korrashoiuks.

3. Suurvee äravoolu takistuste kõrvaldamiseks.

4. Maade kuivatamise, niisutamise ja uhtmaade sisseseadete ja süsteemide ehitamiseks ja korrashoiuks.

5. Veevarustuse sisseseadete ehitamiseks, korrashoiuks ja kasutamiseks.

6. Vete puhtakshoiuks.

7. Veepaisude sisseseadmiseks, korrashoiuks ja kasutamiseks ülemistes punktides tähendatud ülesannete teostamisel.

§ 2. Veeühisused on juriidilised isikud.

II peatükk.

Veeühisuste asutamine.

§ 3. Veeühisuste asutajateks liikmeteks võivad olla riigi või omavalitsuse asutused, eraasutused ja isikud, kes maad omanduse ehk põlise tarvitamise õiguse alusel kasutavad ja kelle maa-ala või ettevõtte veeühisusest huvitatud on.

§ 4. Ühisuse asutamiseks tarvilikkude eeltööde tegemiseks annab asutajale vastava loa maakonna veekomisjon ja teatab ühtlasi sellest vallavalitsuse kaudu isikutele, kelle omanduses või kasutamisel olevate maade peal eeltööde tegemine on lubatud. Viimastel ei ole õigust nende kasutada olevatel maadel takistada eeltööde tegemist. Eeltööde tegemisel ei ole luba ilma omaniku nõusolekuta ehitusi lõhkuda, ega vilja- ja ilupuid raiuda.

§ 5. Eeltööde algatamisest tuleb asutajal vallavalitsusele vähemalt 14 päeva enne teatada. Vallavalitsus on kohustatud oma esitaja eeltöötajale viimase kulul kaasa andma, kes ka tarbekorral eeltöödega seotud kahjud ära hindab.

§ 6. Eeltöödega seotud kahjud määratakse kindlaks vaba kokkuleppe alusel huvitatud poolte vahel. Selle summa maksab asutaja kahjusaajale välja. Ei tee asutaja seda, paneb vallavalitsus eeltööde tegemise seisma.

Eeltööde tegija on kohustatud vallavalitsusele kahjutasu kindlustuseks sisse maksma summa, mis vallavalitsuse esitaja poolt kindlaks on määratud.

§ 7. Ei saavuta pooled kokkulepet, määrab kahju kindlaks vallavalitsuse esitaja. Kui pooled määratud summaga nõus ei ole, siis jääb neil õigus tsiviilkohtukorras kahju suuruse määramist nõuda. Kahjutasu nõudmine kohtu teel ei takista eeltööde jätkamist.

§ 8. Eeltööde lõpul palub asutaja maakonna veekomisjonilt luba veeühisuse asutamiseks. Palvele lisab tema juurde:

1. Ettevõtte plaanid ja seletused;

2. ettevõtte kulude ja tulude eelarve;

3. ettevõttest osavõtivate maa-alade omanikkude ja põliste tarvitajate nimekirja ja teated nende päralt olevate ning ettevõttega seotud maa-alade suuruse ja väärtuse kohta, ning

4. kavatsatud ühisuse liikmete nimekirja ja teated selle üle, kes neist ühisuse asutamise poolt ja vastu on, kui ka andmed tulu üle, mis ettevõttest loodetakse saada iga üksiku liikmele.

§ 9. Selle palve (§ 8) põhjal kutsub maakonna veekomisjoni esimees asjast huvitatud maaomanikud ja põlised tarvitajad kokku koosolekule, kus selgitatakse veeühisusse kuuluvate maa-alade piirkond, nende maa-alade omanikkude ehk põliste tarvitajate tulud ja kahjud, ühisuse liikmeks arvatavate isikute nimekiri ja muud asjaga seotud küsimused.

§ 10. Kui selgub, et ettevõtte on tarvilik ja tema teostamine otstarbekohane ühisuse kaudu, annab maakonna veekomisjon palve alusel loa ühisuse asutamiseks ehk lükkab palve põhjendatud otsusega tagasi.

M ä r k u s: On ühisuse asutamisega kõik huvitatud asjaosalised nõus, peab maakonna veekomisjon ühisuse asutamiseks loa andma.

§ 11. Veeühisuse asutamine sünnib:

1) põhikirja ühehäälelise vastuvõtmisega kõigi ühisuse liikmeteks arvatud isikute poolt, või

2) põhikirja maksmapanemisega maade omanikkude või põliste tarvitajate nõudmisel, kui nende päralt olevate ja ühisuse tegevuspiirkonda arvatud maade peale langev tulu mitte alla $\frac{1}{3}$ ühisuse ettevõttest saadavast kogutulust ei ole.

Märkus: Nõudjaks võib olla ühisuse asutamisel ka üks isik, kuna ühisuse liigete arv peab olema vähemalt 2.

§ 12. Ettevõtte kogutulu, kui ka iga üksiku veeühisuse piirkonda kuuluva maaomaniku või põlise tarvitaja peale langeva tulu osa (§ 11 p. 2), määrab kindlaks maakonna veekomisjon, arvesse võttes ühisuse piirkonda kuuluvate omanikkude või põliste tarvitajate maa-alade suurust ja väärtust enne ja pärast kavatsetava ettevõtte teostamist.

§ 13. Maaomanikke ja põliseid tarvitajaid kui ka teisi veeühisusi, kellele ettevõtte tulu töötab tuua, kuid kes liikmeks astuda ei soovi, võib maakonna veekomisjon ühisuse liikmeks määrata, kui ettevõtte otstarbekohaselt ühisuse kaudu läbiviidav on.

§ 14. Kui liikmeks määratud (§ 13) maaomanik ehk põline tarvitaja leiab, et tema oma majandamise viisi juures ühisuse piirkonda arvatud maa-alast ettevõtte kavas ettenähtud tulu ei saa, siis võib, tema nõudmisel, maakonna veekomisjon ühisust kohustada nõudja maa-ala oma korraldusse võtta.

§ 15. Veeühisuse korraldusse võetud maa-ala (§ 14) jääb ühisuse tarvitada kunni ühisuse ettevõtte teostamisest ja korrashoiust tingitud kulud, mis korraldusse võetud maa-ala peale langevad, kaetakse tulude ülejäägist, mis sama maa-ala kohta kavas ette nähtud. Ühisuse korraldusse antud maa tarvitamise aja määrab ära maakonna veekomisjon.

§ 16. Maaomanik ehk põline tarvitaja, kelle maa-ala on võetud ühisuse korraldusse, vabastatakse kõigist kohustustest ja õigustest ühisuse suhtes vastavalt korraldusse võetud maa-alale määratud aja jooksul (§ 15).

§ 17. Maa tarvitamise kestel (§ 15) makstab ühisus maaomanikule või põlisele tarvitajale tasu rahas või natuuras vastavalt ühisuse korraldusse võetud maa-alade tulukusele enne ettevõtte teostamist.

§ 18. Ühisus võib tema korraldamisse võetud maad kas ise kasutada, või tarvitamiseks edasi anda kolmandatele isikutele. Maa tarvitamine sünnib ettevõtte kavas määratud otstarbel.

§ 19. On veeühisuse asutamiseks luba antud, siis ei takista enam ükski vastulause ühisuse tegevuse alustamist.

Aruandja **Th. Pool** (loeb):

III peatükk.

Veeühisuse põhikirja ja selle muutmine.

§ 20. Veeühisus tegutseb keskveekomisjoni poolt väljatöötatud normaal põhikirja alusel.

Ühisuse põhikirjas peab tähendatud olema:

1. Ühisuse nimi ja asupaik;
2. ühisuse eesmärk, ettevõtte töökava ning selle kava muutmise tingimused;
3. ühisuse juhatuse koosseis, võimupiirid ja asukoht, tema liikmete valimise kord ja volituste tähtaeg;
4. revisjonikomisjoni koosseis, tema liigete valimise kord ja volituste tähtaeg;
5. peakoosoleku kokkukutsumise ja otsuste tegemise kord, nii ka tingimused, millal peakoosolek otsusvõimeline on;
6. kui peakoosoleku aset täidab põhikirja järele esituskogu, või on ühisusel kavatsetud ellu kutsuda veel teisi orgaane, siis tuleb ära tähendada viimaste nimetus, nende võimupiirid, asjaajamise kord, volituste tähtaeg, kui ka liigete valimiskord nende orgaanidesse;
7. liigete vastuvõtmise kui ka väljaastumise kord ja tingimused;
8. ühisuse ettevõtete asutamise, kasutamise ja ülevalpidamise kord;
9. ühisuse liigete päralt olevate maa-alade kohta käivad kitsendused ja kohustused ühisuse kasuks;
10. ühisuse kulude ja tulude jaotamise kui ka hääleõiguse alus;
11. ühisuse arvepidamise ja aruandmise kord ning
12. ühisuse teadaannete vorm ja avaldamisviis.

Märkus: Põhikirjale lisatakse juurde ühisuse liigete päralt olevate ühisuse piirkonda kuuluvate maa-alade nimekiri. Nimekiri parandatakse muudatuste korral vastavalt.“

Ma teen ettepaneku, lisaks võtta § 20-das p. 11. järele uus p. 11-a — ühisuse likvideerimise kord. See on õieti vormiline parandus, sest see punkt on omal ajal kogemata välja jäänud.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Pool'i poolt on tehtud ettepanek, § 20-das võtta p. 11-a) ühisuse likvideerimise kord. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus vastu võetud.

Panen § 20. ühes vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 20 ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **Th. Pool** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 21—23.

§ 21. Veeühisuse põhikirja kinnitab keskveekomisjon maakonna veekomisjoni ette-

panekul ning avaldab ühisuse kulul „Riigi Teatajas“ täielikul kujul.

Märkus: Veeühisused ei käi 21. märtsi 1919. a. seltside, ühisuste ja nende liitude registreerimise korra alla („Riigi Teataja“ nr. 18 — 1919. a.)

§ 22. Põhikirja muutmiseks, mille läbi ühisus uue otstarbe saab ehk ühisuse kulu-dest osavõtmise või hääletamise kord muudetakse, on ühisuse liigete ühehäälelist otsust tarvis; teiste muudatuste korral on vaja hääle-enamusega tehtud peakoosoleku otsust. Põhi- kirja muudatused kinnitab keskveekomisjon ja avaldab § 21. korras.

§ 23. Veeühisuse tegevust juhhib ühisuse juhatus, mis ühe- ehk mitmeliikmeline võib olla ja peakoosoleku poolt põhikirjas ette- nähtud korras valitakse. Juhatus esitab ja juhhib ühisuse tegevust ja asjaajamist selle seaduse, ühisuse põhikirja ja peakoosoleku otsuste alusel kindlaksmääratud piirides. Juhatusel on ühisuse seadusliku esitaja õigused ning esitades ühisust kohtus ja teistes asutus-tes ei ole juhatusel selleks eraldi volitust tarvis. Juhatus võib omi volitusi asjaajami- seks kohtus või teistes ametiasutustes edasi anda kolmandatele isikutele.

Aruandja **Th. Pool** (loeb):

„§ 24. Ühisuse jooksva tegevuse kava, iga-aastased eelarved ja aruanded kinnitab peakoosolek.

Ühisuse peakoosoleku aset võib ka liigete poolt valitud esituskogu täita. Esituskogu liigete arv, kui ka nende volituste kestvus ja asjaajamise kord peab põhikirjas kindlaks määratud olema.“

Siin ma teen ettepaneku, § 24. viimane lause välja jätta. See nõudmine nimelt, et esituskogu liikmete arv kui ka nende voli- tuste kestus ja asjaajamise kord peab põhi- kirjas kindlaks määratud olema, leidis juba § 20. p. 6-das, nii et käesoleval juhtumisel viimane lause tähendaks kordamist. Tähen- dab, ka siin ei ole sisulist parandust, vaid see on redaktsiooniline parandus.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Pool'i poolt on ettepanek tehtud, § 24-dast välja jätta viimane lause. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen § 24. vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 24. ühes parandusega vastu võetud.

Aruandja **Th. Pool** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 25—55.

§ 25. Juhatus on kohustatud peakoosole- kut ehk esituskogu vähemalt kord aastas kokku kutsuma, ehk seda tegema, kui revis- jonikomisjon või $\frac{1}{3}$ ühisuse või esitus- kogu häälest nõuab. Ei täida juhatus seda nõudmist kahe kuu jooksul, siis kutsutab koos- oleku kokku maakonna veekomisjoni esi- mees. Peakoosoleku otsused astuvad jõusse peale kinnitamise maakonna veekomisjoni poolt.

§ 26. Veeühisuse ettevõtteid, asjaajamist ja arvepidamist peab revisjonikomisjon vähe- malt kord aastas revideerima.

Märkus: Revisjonikomisjoni liikmeid võib valida ka väljaspoolt ühisust.

IV peatükk.

Veeühisuse liikmed, nende õigused ja kohus- tused.

§ 27. Veeühisuse liigeteks võivad olla riigi-, omavalitsuse ning eraasutused, teised veeühisused ja isikud, kelle maa-alale või ettevõttele ühisus võib tulu tuua.

§ 28. Põhikirjas (§ 20) ettenähtud korras võtab ühisus uusi liikmeid vastu ka oma tegevuse kestvusel.

§ 29. Kui ühisus tõrgub mõnda asutust või isikut (§ 27) liikmeks vastu võtmast, siis võib maakonna veekomisjon mittevastu- võetut, tema sellekohasel nõudmisel, ühisuse liikmeks määrata, kui see asutus või isik oma ülesandeid, mis ühtlased selle ühisuse eesmärkidega, otstarbekohaselt ainult ühisuse kaudu teostada saab.

§ 30. Kui ühisuse tegevuse kestvusel selgub, et mõni asutus või isik (§ 29) ühisuse ettevõttest kestvalt tulu saab, siis võib maa- konna veekomisjon, ühisuse juhatause ette- panekul, neid selle ühisuse liikmeks määrata, kui nemad vabatahtlikult ühisuse liikmeks ei astu.

§ 31. Pärast veeühisuse asutamist vaba- tahtlikult juurde tulnud või määratud liikmed kannavad, vastavalt nendele tuludele, peale jooksvate kulude ka ühisuse ja selle ette- võtte asutamise kulud.

§ 32. Liige võib ühisusest välja astuda ühisuse tegevuse kestvusel peakoosoleku nõus- olekul ehk liikme nõudmisel maakonna vee- komisjoni poolt liikme kohustustest ja õigus- test vabastatud saada, kui selgub, et ühisus temale tulu ei anna.

§ 33. Lahkunud liikmele (§ 32) maksab ühisus tagasi vastavalt tema osale ühisuse ja selle ettevõtte asutamiskulud.

§ 34. Ühisuse liigete kohustused ühisuse vastu määrab kas ühisuse põhikiri ehk pea- koosolek. Nad kantakse asikohustustena liigete

päralt olevate maa-alade peale kinnistusraamatutesse peale põhikirja avaldamist „Riigi Teatajas“ kas liigete eneste poolt 3 kuu jooksul, ehk liikme tõrkumisel peakoosoleku otsuse põhjal juhatuse poolt. Liige võib kinnistusraamatutesse vastu tema tahtmist sissekantud kohustuste tühistamist kohtu teel nõuda ühe aasta jooksul kinnistamise päevast arvates.

§ 35. Ühisuse kuludest võtab iga liige osa vastavalt tulu suurusele, mis ühisuse ettevõtte annab.

Ühisuse asutamiseks hädatarvilikud kulud, mis ühisuse kanda võetakse, kinnitab peakoosolek.

§ 36. Ühisuse liigete häälte arv määratakse kindlaks vastavalt liigete ühisuse kuludest osavõtmise suurusele. Igal liikmel on vähemalt üks hääl.

§ 37. Iga liige täidab tema peale pandud kohustused ühisuse vastu tähtajaks. Mitte täitmise korral saadab juhatus temale kirjaliku hoiatuse ühes uue tähtaja määramisega, milleks kohustused täidetud peavad olema. Kui liige oma kohustusi ka uuesti määratud tähtajal ei täida, siis võib juhatus neid kohustusi kolmandate isikute läbi täita ja kulusumma liikmelt sisse nõuda riigi vastuvaidlemata maksude sissenõudmise korras.

§ 38. Veeühisus võib ühisuse piirides liigete päralt olevatel maa-aladel ühisuse ülesannete teostamiseks tarvisminevaid ja töökavas ettenähtud töid ette võtta ja korras hoida. Vaidluse korral otsustab maakonna veekomisjon, kas need tööd veeühisuse ülesannete teostamiseks tarvilikud on, või mitte.

§ 39. Maa-alade omanikkudele ja põliste tarvitajatele, kes ühisuse ettevõtte teostamisel kahju saavad, tasutakse kahjud ühisuse poolt.

Ühisuse ettevõtte läbi tekkinud kahjud, kui ka nende tasumise viisi määrab kindlaks, kui pooled omavahel kokku ei lepi, maakonna veekomisjon korras, mis ette nähtud seaduses vee juhtimise kohta läbi võõra maa maaparanduse otstarbel („Riigi Teataja“ nr. 118 — 1921. a.).

Kohtu poole pööramine tasu asjus ei takista ühisuse ettevõtte teostamist.

§ 40. Ühisuse liige maksab kõik maksud ühisuse kasuks peakoosoleku poolt määratud tähtajaks ära. Ei tee tema seda vabatahtlises, siis nõutakse maksud juhatuse korraldusel sunni viisil sisse riigi vastuvaidlemata maksude sissenõudmise korras.

§ 41. Ühisuse peakoosoleku otsuste, kui ka juhatuse korralduste peale võib ühisuse liige 7 päeva jooksul edasi kaevata maakonna

veekomisjonile. Kaebtus tuleb juhatusele sisse anda, mille see edasi saadab ühes oma seletusega seitsme päeva jooksul.

§ 42. Maakonna veekomisjon võib tarvilikul korral asjatundjaid kutsuda ja tunnistajaid üle kuulata, samuti ka politsei kaudu juurdlust toimetada. Asjatundjate ja tunnistajate kulud maksab esialgselt maakonna veekomisjonile kaebaja ja kannab pärast asja otsustamist see, kelle kahjuks maakonna veekomisjon otsuse tegi. Maakonna veekomisjoni piirkonnas elutsevad asjatundjad ja tunnistajad on kohustatud ülekuulamisele ilmuma, vastasel juhtumisel võib maakonna veekomisjon neid trahvida esimesel korral kunni Mk.500.—, teisel korral kunni Mk.1000.— Trahvid nõutakse sisse maakonna veekomisjoni korraldusel. Väljaspool maakonna veekomisjoni piirkonda elutsevad asjatundjad ja tunnistajad kuulatakse üle maakonna veekomisjoni kaudu, kelle piirkonnas nemad elavad.

§ 43. Maakonna veekomisjoni otsuste ja korralduste peale, välja arvatud § 39. ettenähtud juhtumistel, võib kahe nädala jooksul edasi kaevata keskveekomisjonile. Keskveekomisjoni otsused on lõpulikud.

§ 44. Veekomisjonide koosseisu ja asjaajamise korra, mis käesolevas seaduses ette nähtud ei ole, määrab kindlaks seadus veejuhtimise kohta läbi võõra maa maaparanduse otstarbel. („Riigi Teataja“ nr. 118 — 1921. a.).

V peatükk.

Veeühisuse tegevuse lõpetamine.

§ 45. Veeühisuse peakoosolek lõpetab ühisuse tegevuse, kui kõik asjaosalised ühisuse tegevust lõpetada soovivad. Ühisuse tegevuse lõpetab maakonna veekomisjon: 1) kui ühisus aasta jooksul, põhikirja avaldamisest arvates, oma tegevust (§ 1) pole alganud; 2) kui liigete süü läbi ühisuse tegevuses tulnud tööseisak, mis kestnud üle ühe aasta.

§ 46. Ühisuse tegevuse lõppemisel sünnib ühisuse likvideerimine likvideerimise komisjoni poolt põhikirjas ettenähtud korras. Likvideerimise järele võetakse ühisuse raamatud ja kirjavahetus maakonna veekomisjoni hoiule, kust tarvilikul korral liikmed ehk nende õiguste omandajad väljavõtteid teha võivad.

§ 47. Likvideerimise algusest kuulutab likvideerimise komisjon „Riigi Teatajas“. Ühe kuu jooksul kuulutuse ilmumise päevast arvates on kolmandatel isikutel õigus oma nõudmistega ühisuse vastu likvideerimise komisjonis esineda. Ei lepi kolmandad isikud ühisusega oma nõudmise asjus kokku, siis on neil õigus kahe kuu jooksul, arvates likvi-

deerimise kuulutuse „Riigi Teatajas“ ilmumise päevast, nõudmisega kohtus ühisuse vastu esineda.

§ 48. Ühisuse tegevus loetakse seaduslikult lõppenuks, kui ühisuse lõpuaruanne keskkveekomisjoni poolt kinnitatud ja sellest „Riigi Teatajas“ kuulutatud.

VI peatükk.

Järelvalve.

§ 49. Veeühisus seisab maakonna vee-komisjoni valve all. Valve seisab ühisuse tegevuse kokkukõllasse viimises maksvate seaduste ja põhikirjadega. Oma korraldused annab veekomisjon veeühisuse juhatuseteada, kes neid on kohustatud 2 nädala jooksul täitma. Selle tähtaja möödumisel viiakse need täide maakonna veekomisjoni korraldusel. Kui ühisuse ettevõtte asub mitme maakonna piires, siis määrab ühisuse alluvuse järelvalve suhtes maakonna veekomisjonile keskkveekomisjon.

§ 50. Peale põhikirja kinnitamist kannab maakonna veekomisjon hoolt, et ühisuse juhatus ja revisjonikomisjon valitud ja ameti seatud saaks ühe kuu jooksul, kinnitamise päevast arvates.

§ 51. Ei lähe põhikirjas ettenähtud juhatuse ehk revisjonikomisjoni liigete valimised korda, siis on valveasutusel õigus puuduvate liigete asetäitjaid määrata, kes kunni korrapäraste liigete valimiseni nende kohustusi täidavad. Valveasutus võib neile tasu määrata ühisuse arvel ja samas suuruses, kui peakoosoleku poolt valitud liikmed saavad.

§ 52. Kui ühisus temale seaduse või põhikirja alusel kohustavaid väljaminekuid oma eelarvesse üles ei võta, ehk selleks summasid ei määra, siis võib järelvalveasutus need väljaminekud määrata.

§ 53. Ühisus on kohustatud valveasutusele tema nõudmisel läbivaatamiseks andma ühisuse arved ja protokollid. Valveasutus on õigustatud erakorraliselt toimetama ühisuse ettevõtete järelvaatusi, revideerima ühisuse kassat ja asjaajamist ning osa võtma juhatuse ja peakoosolekutest oma esitaja läbi.

§ 54. Ei hoolitse ühisuse juhatus valveasutuse nõudmise peale vaatamata ühisuse ettevõtete korrapärase läbiviimise, korrashoidmise ehk paranduste eest, siis võib valveasutus, peakoosoleku arvamist ära kuulates, ühisuselt nõuda uue juhatuse valimist ehk tarbekorral omalt poolt uue ajutise juhatuse ametisse määrata, kellele asjaajamine üle antakse.

§ 55. Keskkveekomisjonil on õigus selle seaduse elluviimiseks juhatuskirju anda.

13. Maaparanduse laenufondi andja Th. Pool kanseadus — II nab ette ja eraldi häälugemisel. letamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § 1.

Maaparanduse laenufondi seadus.

§ 1. Põllutöoministeeriumi juurde asutatakse maaparanduse laenufond, millest antakse laenu järgmiste tööde läbiviimiseks:

- maade kuivatamiseks ja niisutamiseks;
- jõgede ja ojade reguleerimiseks, kui nende reguleerimist on vaja maaparandustööde tegemisel;
- maade kändudest ja kividest puhastamiseks ja uudismaade ülesharimiseks;
- teiste põhiparanduste tegemiseks.

Aruandja Th. Pool (loeb):

§ 2. Maaparanduse laenufond moodustatakse:

a) põllutöoministeeriumile maaparanduse laenude väljaandmiseks eelarve korras lubatud summadest:

1923. a. lisaelarves	Mk. 20.000.000.—
1924. a. eelarves	„ 60.000.000.—
1925. a. eelarves	„ 42.500.000.—
Kokku	Mk. 122.500.000.—

b) edaspidi samaks otstarbeks eelarvekorras lubatud summadest;

c) käesolevast fondist väljaantud ja väljaantavate laenude kustutamiseks tagasimaksetavatest summadest ning laenude pealt saadavatest protsentidest ja viivitustrahvi rahadest.

K. Tonkman (põl): Teen ettepaneku § 2. p. c juurde lisada „maha arvates 1% talituskuludeks.“

Seda ettepanekut põhjendan sellega, et ministeeriumil tuleb kulusid kanda ja neid kulusid ei tule kuskilt mujalt sisse.

Juhataja T. Kalbus: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja Th. Pool: Komisjonis sarnast parandust ei ole tehtud, nii et komisjoni nimel sellega ühineda ei saa.

Juhataja T. Kalbus: Aruandja ei ole parandusega ühinenud. Parandus on järgmine: § 2. p. c juurde lisada „maha arvates 1% talituskuludeks.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on parandus vastu võetud.

Panen § 2 ühes vastuvõetud parandusega hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

Aruandja **Th. Pool** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 3—13.

§ 3. Maaparanduse laenu antakse:

a) ühisustele, kes maaparandustöid ette võtavad ühisuse enese või ühisuse liigetel kasutada olevatel maalidel;

b) maaomanikkudele;

c) riigi ja eramaade rentnikkudele, kelle rendileping või maaomanik kindlustab maaparandustööde peale antud laenude amortiseerimist.

§ 4. Maaparanduse laenud antakse välja võlakohustuste vastu kinnisvarade pantimise ehk väärtpaberite kindlustusel.

Isikutele, kellel kinnisvarasid ei ole ehk kelle kinnisvarad pantimise teel võlga tarvilikult ei kindlusta, võib komisjon laenu määrata käemeeste vastutusel.

Panditavate kinnisvarade hindamise aluse kinnitab põllutööminister, kokkuleppel rahaministriga. Vastuvõetavate väärtpaberite liigid ja hinna määrab rahaminister.

§ 5. Laen antakse välja mitte üle 75% kavatsatud tööde väärtusest kunni 15 aasta peale. Laenu kestvuse ja tasumise alguse määramisel võetakse arvesse maaparandustööde iseloomu ja kestvust, kusjuures:

a) veeolude korraldamisel torukraavidega, ühes kändude ja kivide kõrvaldamisega ja uudismaa ülesharimisega on laenu kestvus kunni 15 aastat, tasumise algus 6. aastal;

b) veeolude korraldamisel torukraavidega ilma punkt a. nimetatud lisatöödeta, või kraavitamisel lahtiste kraavide võrguga ühes kändude ja kivide kõrvaldamisega ning uudismaa ülesharimisega, on laenu tähtaeg 12 aastat, tasumise algus 5. aastal;

c) kraavitamisel lahtiste kraavide võrguga ilma teiste töödeta või kivide ja kändude kõrvaldamisel ning maa ülesharimisega ühes üksikute lahtiste kraavide kaevamisega, on laenu tähtaeg 9 aastat, laenu tasumise algus 4. aastal;

d) üksikute kraavide kaevamisega on laenu tähtaeg 6 aastat, tasumise algus 3. aastal.

§ 6. Maaparanduse laenu antakse ainult kindla plaani järele ettevõetud maaparanduse tööde tegemiseks, mille otstarbekohasuse, täideviimiseks tarvisminevate kulude ja tasuvuse kohta põllutööministeeriumi poolt selleks õigustatud isik või kultuurtehniline asutus oma heaksarvamist on avaldanud.

§ 7. Laenuandmise, selle suuruse, kestvuse, väljaandmise ja tasumise korra ning kavatsatud maaparandustööde kõlbulikkuse üle otsustamiseks asutatakse komisjon, mille liigeteks on rahaministeeriumi, põllumajanduse ja metsade peavalitsuse esitajad, ning vähemalt

3 esitajat nende põllumajandusliikude organisatsioonide poolt, kelle osavõtu komisjoni tööst põllutööminister tarvilikuks tunnistab. Komisjoni juhataja nimetab põllutööminister. Juhatajal on õigus komisjoni koosolekutele asjatundjaid isikud ka väljaspoolt kutsuda.

Komisjoni otsused kinnitab põllutööminister.

§ 8. Maaparanduse laen tähendatakse võlakohustusse kroonides.

§ 9. Laenu pealt maksab laenusaaaja intresse 4% aastas, ning tasub võla kustutuseks määratud summad võlakohustusse märgitud tähtaegadel.

Tähtajaks mittemakstud summad loetakse võlaks ja nende pealt arvatakse 1% kuus viivitustrahvi, poolikud kuud terveks lugedes. Kui võlgnevad summad 6 kuu jooksul peale tähtaega tasutud ei ole, nõutakse need sisse vastuvaidlemata riigimaksude sissenõudmise korras.

§ 10. Maaparanduse laenu võib tarvitada ainult nendeks ülesanneteks, milleks laen antud. Kui laen teiseks otstarbeks, kui see määratud on, ära tarvitatakse, on laenusaaaja põllutööministeeriumi nõudmisel kohustatud laenu ühes intressidega tagasi maksma, peale selle trahvi 2% kuus väljaantud laenu summa pealt, arvates väljaandmise päevast kunni tasumise päevani.

§ 11. Maaparanduse laenude väljaandmist, tarvitamist, kui ka maaparandusettevõtete korrashoidmist on põllutööministeeriumil õigus revideerida oma ametnikkude ehk tema poolt valitud isikute ja asutuste kaudu.

§ 12. Laenusaaaja on kohustatud maaparanduse tööd, mille tegemiseks laen antud, korras hoidma kunni laenu lõpuliku tasumiseni. Ei pea laenusaaaja tehtud tööd korras, on põllutööministeeriumil õigus laenu enne tähtaega osaliselt ehk tervelt sisse nõuda. Samuti on põllutööministeeriumil õigus laenu osaliselt ehk tervelt sisse nõuda, kui maa, mille parandamiseks laen antud, kolmandate isikute valdamisele läheb ja kui uus valdaja laenu kindlustust oma peale ei võta.

§ 13. Vabariigi Valitsusel on õigus määrusi anda maaparanduse laenufondi valitsemise, laenu väljaandmise, kindlustuse ja tasumise korra kohta.

14. Seadus Eesti Väliskomisjoni aru- andja A. Anderkopp: lise lepituskon- Aустatud Riigikogu liik- ventsiooni kin- med! Kevadel oli mul au nitamise kohta väliskomisjoni poolt Riigikogule esitada — mis ka — I lugemisel. Riigikogu poolt vastu võeti — Balti riikide vahel lepitus- ja vahekohtu kon-

ventsiooni. Käesolev seaduseelnõu, mis väliskomisjon Riigikogule kinnitamiseks ette paneb, näeb ette osa sellest protseduurist, mis Balti riikide vahel kevadisel hooajal maksmata pandi, uut maksmapanemist kahe riigi vahel, see on Rootsi ja Eesti, kusjuures ta ei puuduta teist osa sellest protseduurist, see on tülküsimuste lahendamist vahekohtu teel. Kuna isenesest sisuliselt käesolev kokkulepe kooskõlas seisab kokkuleppega, mis sõlmitud Balti riikide vahel ning üldjoontes sedasama sisaldab, mida meil kevadel au oli Balti riikide vahel kinnitada, ja asjaajamise kord kui ka lepituskomisjoni koosseis üldiselt samasugune on, siis oleks liigne pikemalt käesoleva seaduseelnõu juurde peatama jääda. Teen ettepaneku väliskomisjoni nimel käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja T. Kalbus: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Hasselblatt'i puudumise pärast jääb vahele nuhtlusseaduse §§ 1175, 1177, 1395¹, 1395² ja 1399 muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

15. Balti eraseaduse § 945. tühistamise seadus — I lugemisel. Et üldkomisjoni aruandja rkl. Penno kohal ei ole, täidabaruand ja kohuseid üldkomisjoni esimees rkl. Jõeäär.

Aruandja A. Jõeäär: Väga lugupeetud härrad rahvasaadikud! Käesolev seaduseelnõu on esitatud Riigikogu liikme härra Penno poolt. Seaduseelnõu esitaja on seda seaduseelnõu põhjendanud järgmiselt: „Riigikogus I lugemisel vastuvõetud „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse“ § 3.p.2. põhjal kogudustele tagasiantavad maad lähevad koguduste omanduseks õigustega, mis kogudustel olid enne maaseaduse maksmapanekut, s. o. Balti eraseaduse § 945. põhjal jääb kogudustele ainult nimeline omandusõigus, kuna tegelik omanduse tarvitamise õigus kirikuõpetajale üle läheb.

Praegumaks va uue kirikukorralduse juures on koguduste varanduste tegelikud valitsejad koguduste nõukogud. Senni koguduste käes olevaid kirikumaid on koguduste nõukogud oma äranägemisel kirikuõpetaja, köstri, kella-mehe ja teiste kirikuteenijate vahel jaotanud. Sama maa omanduseks saamisel kaoks nõukogude õigus kirikuteenijate vahel maade jagamist toimetada. See tähendaks tagasiminekut. Käesolev seaduseelnõu on selle puuduse kõrvaldamiseks mõeldud.“

Üldkomisjon arutas seaduseelnõu läbi, leidis et need põhjendused, mis esitaja poolt ette toodud, küllalt kaaluvad on, ja esitab eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja T. Kalbus: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

16. Perekonnanimede võtmise seadus — I lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **O. Gustavson:** Käesoleva seaduse vastu võtmine on saanud vajalikuks nüüd, kus meie oleme

vastu võtnud perekonnaseisu seaduse. Teatavasti näeb perekonnaseisu seadus ette, et kõikide kodanikkude kohta peab hakatama pidama perekonnaregistrit, kuhu peale muu tuleb sisse kanda iga kodaniku nimi ja perekonnanimi. Eriti Narva taga ja Petserimaal on terve hulk kodanikke, kellel praegu liig-nime ei ole. Kui siin perekonnaseisu seadust teostama hakatakse, siis pörgatakse takistustega kokku. Sellest praktilisest tarbest välja minnes ongi käesolev seadus esitatud valitsuse poolt. Praegu maksab Petseri ja Narva-tagustel maa-aladel elanikkude kohta vastav seadus. Tähendatud seadust tahetakse laiendada üle kogu riigi — selles on käesoleva seaduse mõte. Juba 1923. a. oli Vabariigi Valitsuse poolt seaduseelnõu esitatud, kuid Riigikogu lükkas selle tagasi põhjusel, et selles leidsid mitmed momendid, millistega üldkomisjon leppida ei saanud. Nüüd on need momendid käesolevast seadusest välja heidetud. On jäänud järgi põhimõte, et iga kodanik on kohustatud võtma endale perekonnanime, kui see tal puudub. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja T. Kalbus: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

17. Ehitusseaduse § 177. täiendus — I lugemisel. Omavalitsuse komisjoni aruandja **M. Juhkam:** 20. mail 1924. a. võttis Riigikogu vastu ehitusseaduse § 177. täien-

damise seaduse, mis ette nägi korra, kuidas linnades võimalik on võõrandada maa-alasid tänavate, avalikkude platside ning parkide laiendamiseks. Hiljem selgus, et samasugune kord tarvilik oleks maksmata panna ka alevites, põhjusel, et alevites praegu käsil ehitusplaanide valmistamine, ja tegelik elu näidanud on,

et tänavate rajamine kindla ehitusplaani järgi oleks ilma käesoleva seadusega raske. Võõrandamist läbi viia võib praegu 10. kõi järgi, mis õige pikaldane ja raske tee. Välja minnes sellest seisukohast, esitas Vabariigi Valitsus eelnõu, laiendada 10. mail 1924. a. vastuvõetud ehitusseaduse täiendusseadust ka alevite peale. Omavalitsuse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **T. Kalbus:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

18. Tallinna sõjaväehaigemaja maa-ala piiri ja haigemaja piirides oleva avaliku tee korraldamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **J. Voiman:** Sõjamineisteriumi ja Tallinna linna vahel oli juba Vene ajal maade võõrandamise leping olemas, mille järgi sõjamineisterium linnalt 2.265 ruutsülda pidi saama, mille vastu linn 2.770 ruutsülda maad vastutasuks pidi

saama. Kuna linn kõike maad siiaani ei taritanud, jäi see sõjaväehaigemaja maa-ala lõpulikult korraldamata. Praegu on linnale uut tänavat vaja, kuid tee-ehitamise puhul endises kohas läheks see kasarmute õuest ja õppeplatsist läbi, mis soovitatav ei oleks. Sellepärast on vastav kokkulepe linna ja sõjamineisteriumi vahel käesoleva seaduse näol olemas. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **T. Kalbus:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

19. Hoolekandekohtute asutamise seaduse § 11. muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **M. Martinson:** Hoolekandekohtu praktises on tempelmaksu asjus teatavad raskused olemas. Hoolekandjad on kohustatud aruandeid hoolekandekohtule esitama, sellekohaste summade puudusel aga jätavad need aruanded sagedasti ilma tempelmargideta. Sel korral ei saa aga kohus sarnaseid aruandeid läbi vaadata. Kuid seadus nõuab siiski nende aruannete läbivaatamist. Et takistusest üle saada, on esitatud valitsuse poolt seaduseelnõu, mis üldkomisjonis ka muutmatult vastu võeti. Nimelt kohtumaksude ja kulude seaduse § 844. kirjutab ette, et tempelmaks tuleb võtta kõikide paberite pealt, mis sisse antakse eraisikute kui ka kohtu poolt ettekirjutatud juhtumiste teatamisel või kohtu oma nõudmisel. Seda seadust muudeti just

hoolekandekohtute suhtes hoolekandeseaduse § 11. teostamiseks. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **T. Kalbus:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja puudumise pärast jääb vahele üldise arvepidamise seaduse (S. K. VIII k. 2 j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus 1. muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

20. Piimasaaduste väljaveo kontrolli seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman:** Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsuse poolt 15. mail 1925. a. Riigikogule esitatud piimasaaduste väljaveo

kontrolli seaduse muutmise seaduseelnõus oli ette nähtud kaks muudatust: 1) tõsta kontrolli teostamise eest võetava erimaksu määra $\frac{3}{4}\%$ pealt 1% peale ja 2) võimaldada kontroleerimise kuludest ülejäänud summat tarvitada piimasaaduste edendamiseks ja piimasaaduste ekspordi korraldamiseks. Rahaasjanduse komisjon, läbi arutades neid materjaale, mis esitatud olid, leidis, et kontrollimakse tõsta tarvis ei ole ja jättis sellepärast selle tõstmata. Teiseks võttis rahaasjanduse komisjon seaduseelnõu lõppu juurde sõnad „aruande läbivaatamiseks moodustab põllutööminister asjast huvitatud seltskondlike organisatsioonide esitajatest erikomisjoni“, kes kaaluksid läbi kulud ja saadud tulud, mis kontrollmaksust sisse tulevad. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Th. Pool (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina ei soovi selle seaduse vastu sõna võtta, see seaduseelnõu on tarvilik ja tervitatav sarnase muudatusega, nagu siin ette nähtud. Aga minule paistab imelikuna seaduseelnõu seletuskiri, mis seadusega koos on esitatud, ja mille kohta ma aruandjalt seletust sooviksin.

Seletuskirjas on öeldud, et mõned komisjoni liikmed on toonitanud, et asi piimasaaduste kontrolljaamas korras ei olevat. Kontrolljaama juhataja ei seisvat ameti kõrgusel, ta tegevat ka sarnaste asjadega tegemist, mis sugugi kontrollülesannete hulka ei kuulu. Näiteks märkivat ta ära võihinna välisturul ja teatavat sellest põllumeestele. See ei olla aga sugugi kontrolljaama ülema ülesanne.

Mina ei saa aru, kas seletuskirjas ettetoodud arvamisid on tõesti rahaasjanduse komisjoni omad. (E. Jonas, stp: Ei ole, see on Tonk-

man'i oma!) Aga siis on seda imelikum, et niisugused asjad, millest räägitakse ajakirjanduses ja mujal, seletuskirja satuvad. Minu arvates peaksid seletuskirjas ainult komisjoni otsused ära tähendatud olema, aga mitte ajakirjanduse arvamisid. Kui komisjoni arvamine sarnane on, et vöihindade teatamine ei kuulu kontrolljaama juhataja ülesannete hulka, siis vaidleksin mina selle vastu, sest minu arvates on sarnased hindade avaldamised väga tarvilikud, sest nad annavad põllupidajale ülevaate turu seisukorrast. Just viimasel ajal on vöihindade suhtes vaidlusi tekkinud üksikute organisatsioonide vahel, ja ühenduses sellega on minu arvates kontrolljaama juhatajal täielik õigus ja kohus ametlikult saadud teateid ajakirjanduses avaldada, et need kõigile teatavad oleksid. Seda enam, et need andmed ei ole välja mõeldud, vaid need on saadud kas kaubandus-tööstusministeeriumi või põllutööstusministeeriumi esitajailt väljamaal traaditeel.

O. Gustavson (stp): Ma tahtsin aruandjale samuti asetada ühe küsimise. Teatavasti algatas selle seaduse muutmise seaduseelnõu Vabariigi Valitsus. Viimane pani ette seda muuta kahes mõttes: ühelt poolt laiendada kontrolli tuludest saadavate summade tarvitamise võimaluse piire ja teiselt poolt tõsta protsendi määra, — maksva $\frac{3}{4}\%$ pealt 1% peale. Miskipärast on aga rahaasjanduse komisjoni enamuse pooldanud ainult üht Vabariigi Valitsuse ettepanekut, teise on ta aga annulleerinud. Ma paluksin nüüd aruandjalt lähemat seletust nende motiivide kohta, millistest lähtudes komisjon tarvilikuks pidas jääda endise protsendimäära juurde. Mulle paistab see seda imelikum olevat, et teatavasti on käimas projekt külmetusmaja ehitada ja ka muid kulusid riigile peale panna meie ekspordi edendamiseks. Mulle näib aga, et need ringkonnad, kes ekspordist huvitatud, ei või asuda seisukohale, et nad ainult saada tahavad, aga omalt poolt mitte midagi anda. (Vahelhüüe.) Ma juba tähendasin, et ma ei räägi enda seisukohalt, vaid ma räägin seaduseelnõu seisukohalt, nõnda nagu see oli esitatud Vabariigi Valitsuse poolt. Ma arvan oletada võivat, et meie põllutööstusministeerium vist sama hästi taipab, mis meie põllumajanduse edendamiseks tarvis läheb, kui härrad põllumehed paremal tiival, kes põllumajanduse edendamise hobuse on osanud rakendada oma parteihuvide vankri ette, millel põllumajanduse edendamise kui niisugusega midagi tegemist ei ole.

Juhataja T. Kalbus: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja K. Tonkman: Mis puutub härra Pool'i küsimisse, et mispärast on seletuskirjas kontrolliandmed ja hinnaandmed ette toodud, siis pean tähendama, et need andmed olid komisjonis alusmaterjaliks seaduse arutamisel, mis kontrolljaama kulude ja ta tegevuse kohta ette kanti. Minu arusaamisel on see seletuskiri niivõrd täielik, et kes tema läbi loeb, saab täiesti selge pildi sellest, mis komisjon selle seaduseelnõu juures on aluseks võtnud.

Mis puutub härra Gustavson'i küsimisse, et mispärast on protsendimäär niisugune võetud, ja mitte põllutööstusministeeriumi poolt ette pandud protsendimäär, siis pean tähendama, et seletuskirjas on täielik kulude kalkulatsioon, mis ära näitab, et mingit vajadust ei ole kontrollmaksu tõsta. Siin on ära näidatud kõik sissetulekud, mis kontrolljaamal on, ja kui palju kontrolljaamast võid läbi käib. Ka on ära näidatud, kui suured kulud kontrolljaamal on. Seda kõike arvesse võttes selgus komisjonile, et ei ole tarvis kontrollmaksu kõrgendada, ja komisjon jäi praeguse maksu juurde.

Mis puutub sellesse, mis härra Pool tähendas vöihindade kohta, siis pean tähendama, et komisjonis tõusis küsimus üles, kas need hinnad küllalt õiged on. Uuemate andmete järgi, mis ka seletuskirjas, selgub, et kontrolljaam ei olnud või õigeid hindasid üles andnud. Komisjon leidis tarviliku olevat ära näidata, et kontrolljaam ei ole õigeid hindasid arvesse võtnud, ja esines sooviavaldusega, et tulevikus peaksid need hinnad õiged olema, mis põllumeestele teada antakse, nii et minu arusaamise järgi on see materjal, mis siin ette toodud, täiesti õige. See ei ole mitte minu isiklik arvamine, nagu seda ette tahetakse tuua. Härra Johanson oli sellesamas komisjonis ja peaks väga hästi teadma, mis komisjonis ette toodi, ja mis komisjon aluseks võttis maksva seaduse muutmisel.

Juhataja T. Kalbus: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Köster'il.

O. Köster (as): Faktilise märkusena pean tähendama, et see osa seletuskirjast, mis puudutab vöihindasid, võeti minu teadmise järgi komisjonis isikliku arvamisena, ning sellele isiklikule arvamisele vaieldi vastu ja näidati vastupidist. (O. Gustavson, stp: Kelle arvamine?) Härra Tonkman'i isiklik arvamine. Komisjonis leiti, et vöihindade noteerimine praegusel kujul on õiglane, ja sellega oli asi komisjonis likvideeritud. Mina imestan, et seletuskirja on sisse võetud ühe komisjoni liikme isiklik arvamine, mida lastakse välja paista komisjoni arvamisena ja mille vastu enamuses vaieldi.

Juhataja **T. Kalbus**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Tonkman'il.

K. Tonkman (põl): Faktilise märkusena pean tähendama, et see õige ei ole, mis rkl. Köster rääkis. Andmed toodi ette, räägiti poolt ja vastu, kuid ei lükatud midagi ümber. (O. Köster, as: Tonkman'i isiklik arvamine!)

Juhataja **T. Kalbus**: Ettepanek on tehtud, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

21. Kaalu ja mõõdu seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja Hasselblatt'i puudumise tõttu täidab aruandjakoohuseid rahaasjanduse komisjoni esimees Jürman.

Aruandja **A. Jürman** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—23.

Kaalu ja mõõdu seadus.

I. Meetrisüsteemi maksmapanemine.

§ 1. Kaalu ja mõõdu aluseks võetakse meeter ja kilogramm, vastavalt rahvusvahelistele algtüüpidele, mis rahvusvahelisel üldkonverentsil kaalu ja mõõdu asjus heaks tunnustatud ning rahvusvahelises kaalu ja mõõdu büroos, Pariisis, alal hoitakse.

Vastavalt rahvusvahelistele algtüüpidele valmistatakse meeter ja kilogramm kahes eksemplaaris vastupidavast ja muutmatus garanteerivast materjalist. Üks eksemplar hoitakse alal proovikojas, teine — Tartu ülikoolis. Iga viie aasta järele kontroleeritakse neid üks-teisega proovikoja, ülikooli ja Tallinna tehnikumi esitajate poolt. Iga kahekümneviie aasta järele kontroleeritakse ühed algtüübid rahvusvahelise kaalude ja mõõtude büroos olemasolevate algtüüpidega.

§ 2. Pikkuse mõõdu üksus on meeter. Meetri üks kümnendik osa nimetatakse detsimeetriks, üks sajandik osa — sentimeetriks, üks tuhandik osa — millimeetriks. Tuhast meetrit nimetatakse kilomeetriks.

§ 3. Pinna mõõdu üksus on ruutmeeter. Ruutmeetri üks sajandik osa nimetatakse ruutdetsimeetriks, üks kümnetuhandik osa — ruutsentimeetriks, üks miljonilik osa — ruutmillimeetriks. Sada ruutmeetrit nimetatakse

aariks. Sada aari ehk kümmetuhat ruutmeetrit nimetatakse hektaariks.

§ 4. Õõnsuse mõõdu üksus on kantmeeter. Kantmeetri ühe tuhandiku osaga ühesuuruseks loetakse ühe kilogrammi (§ 5) puhta veele tarvisminev ruum, kui vesi oma kõige suuremas tiheduse seisukorras ja ühe atmosfääri absoluutse rõhu all; seda õõnsuse mõõtu nimetatakse liitriks. Kümme liitrit nimetatakse dekalitriks ja sada liitrit — hektoliitriks.

§ 5. Kaalu üksus on kilogramm. Kilogrammi üks tuhandik osa nimetatakse grammiks. Grammi üks tuhandik osa nimetatakse milligrammiks. Ükstuhast kilogrammi nimetatakse tonniks.

II. Kaalude ja mõõtude tarvitamine.

§ 6. Igasugustel sisemaalistel äritehingutel: vahetamisel, ostmisel, müümisel, tööstamisel, töötasu kindlaksmääramiseks, materjalide vastuvõtmisel ja väljaandmisel võib tarvitada kaalumiseks ja mõõtmiseks ainult seaduslikult tembeldatud kaalusid, vihtisid ja mõõtusid.

§ 7. Tembeldamiseks on lubatud ainult niisugused kaalud, vihid ja mõõdud, mis selle seaduse ning tema põhjal väljaantud määruste nõuetele vastavad.

Pikkuse mõõtudel ühest otsast teise otsani on lubatud ainult järgmised pikkused: kakskümmend, kümme, viis, kaks, üks ja pool meetrit.

Õõnsuse mõõdud kuivade ainete tarvis on lubatud ainult järgmise mahutuvusega: kaks ja üks hektoliiter; viis, kaks ja üks dekaliiter; viis, kaks, üks ja pool liitrit.

Õõnsuse mõõdud vedelate ainete tarvis on lubatud ainult järgmise mahutuvusega: üks dekaliiter; viis, kaks ja üks liiter; pool, üks viiendik, üks kümnendik, üks kahekümnendik, üks viiekümnendik ja üks sajandik liitrit.

Raskuse mõõtudeks on lubatud ainult järgmised; viiskümmend, kakskümmend, kümme, viis, kaks ja üks kilogramm; viissada, kaks-sada, sada, viiskümmend, kakskümmend, kümme, viis, kaks ja üks gramm; viissada, kakssada, sada viiskümmend, kakskümmend, kümme, viis, kaks ja üks milligramm.

§ 8. Kaalud, vihid ja mõõdud peavad iga kolme aasta järele uuesti tembeldatud saama.

III. Järelvalve ja tembeldamise kord.

§ 9. Kaalude, vihtide ja mõõtude järele valvamine ja nende proovimine ning tembeldamine pannakse proovikoja peale. (Prooviseaduse § 5, „Riigi Teataja“ nr. 74—1924. a.).

§ 10. Proovikoja kohused käesoleva seaduse alusel on:

a) õigete kontrollkaalude, vihtide ja mõõtude alalhoidmine;

b) kaalude, vihtide ja mõõtude proovimine ja peale õigekstunnistamist templiga varustamine;

d) selle järele valvamine, et § 6. ettenähtud otstarbeteks tarvitatavad kaalud, vihid ja mõõdud varustatud oleksid õige templiga.

§ 11. Kaalude, vihtide ja mõõtude välja-vedu on lubatud ka tembeldamatult.

§ 12. Kaalud, vihid ja mõõdud antakse proovimiseks proovikotta otsekohe, posti kaudu, või muul viisil, ühes Eesti panga osakonna kviitungiga proovimise ja tembeldamise maksu aratasumise üle.

Kui proovitud ja tembeldatud kaalud, vihid ja mõõdud omanikule, tema soovil, proovikoja poolt kätte toimetatakse, siis kannab saatmise kulud omanik.

§ 13. Kaalude ja mõõtude proovimist ja tembeldamist võetakse peale proovikoja ka väljaspool pealinna teistes kohtades ette, millest kaks nädalat enne seda kuulutatakse ajalehtedes ja teatatakse kohalikkude omavalitsuste kaudu, ära tähendades, millal ja kus proovimine ja tembeldamine toime pannakse.

Omaavalitsuse asutused on kohustatud tembeldamiseks kõlbulikud ruumid muretsema. Ruumide üüri maksab proovikoda.

§ 14. Kaalude proovimine ja tembeldamine, mida nende konstruktsiooni pärast võimatu proovikotta toimetada, samuti ka nende juurde kuuluvate vihtide proovimine ja tembeldamine sünnib kaalude asukohal.

Peale selle võib kaalude, vihtide ja mõõtude proovimist ja tembeldamist nende asukohal toimetada neil juhtumistel, kui ühekordse proovimise ja tembeldamise eest kuuluv maksu kogusumma pealinnas välja teeb vähemalt üsktuhat viissada marka ja väljaspool pealinna vähemalt kolmtuhat marka.

Selles paragrahvis äratähendatud kordadel tasub väljakutsuja kõik ametnikkude sõidukulud ja päevarahad kaubandus-tööstusministri poolt kindlaksmääratud normide järele.

§ 15. Käesoleva seaduse, iseäranis § 6. ettenähtud määruse täitmise üle valvamine ja seaduserikkujate vastutusele võtmine ning süüdistamine kohtus sünnib proovikoja või politsei kaudu.

§ 16. Ametnikkudel, kes kaalusid, vihtisid, ja mõötusid kontroleerivad, on õigus revideerimise otstarbel vabalt sisse pääseda kõikidesse ruumidesse, kus kaalusid, vihtisid ja mõötusid avalikuks läbikäimiseks (§ 6) mõõtmiseks ja kaalumiseks tarvitatakse.

§ 17. Politseiametnikud on kohustatud proovikoja ametnikkudele kaalude ja mõõtude kontroleerimisel abiks olema ja neid kaubandus- ja tööstusettevõtete revideerimisel saatma.

§ 18. Tembeldamata või mitteõigete kaalude, vihtide ja mõõtude leidmise üle seavad proovikoja- või politseiametnikud protokollki kokku kriminaal kohtupidamise seaduse § 1131. ja järgnevat korras.

§ 19. Käesoleva seaduse ja selle alusel väljaantud määruste vastu eksijaid karistatakse nuhtlusseaduse põhjal.

IV. Kaalude, vihtide ja mõõtude tembeldamise maks.

§ 20. Lõivuseaduse (S. K. V k. 1914. a. väljaanne) §§ 399 ja 400 tühistatakse ning §§ 398, 401, 402, 403 muudetakse järgmiselt: § 398. Kaalude, vihtide ja mõõtude tembeldamise maksu võetakse järgmise tabeli järgi: automaatkaalu pealt nelisada marka, iga teise-süsteemiliste kaalude pealt:

kaal kunni ühe kilo-		
grammi kande-		
jõuga	kakskümmend	mk.
„ üle ühe kunni kahe		
kilogrammi kande-		
jõuga	kakskümmend viis	„
„ üle kahe kunni viie		
kilogrammi kande-		
jõuga	kolmkümmend	„
„ üle viie kunni kahe-		
kümne kilogrammi		
kandejõuga	nelikümmend	„
„ üle kahekümne		
kunni kahekümne-		
viie kilogrammi		
kandejõuga	kuuskümmend	„
„ üle kahekümneviie		
kunni viiekümne		
kilogrammi kan-		
dējõuga	kaheksakümmend	„
„ üle viiekümne kun-		
ni kahesaja viie-		
kümne kilogrammi		
kandejõuga	üks sada kaksküm-	
	mend	„
„ üle kahesaja viie-		
kümne kunni viie-		
saja kilogrammi		
kandejõuga	üks sada viisküm-	
	mend	„
„ üle viiesaja kunni		
ühe tuhande kilo-		
grammi kande-		
jõuga	kakssada	„

kaal üle ühe tuhande
 kunni ükstuhat
 viiesaja kilogrammi
 kandejõuga kakssada kaks küm-
 mend viis mk.

„ üle ühe tuhande
 viiesaja kunni kahe-
 tuhande kilogram-
 mi kandejõuga kakssada viisküm-
 mend „

„ üle kahetuhande
 kunni kahetuhande
 viiesaja kilogrammi
 kandejõuga kolmsada „

„ üle kahetuhande
 viiesaja kilogrammi
 kandejõuga, iga
 viiesaja kilogrammi
 pealt viiskümmend „

„ üle viieteisttuhan-
 de kilogrammi
 kandejõuga, iga
 viietuhande kilo-
 grammi pealt viiskümmend „

iga margapuu pealt kaa-
 lu küljes kunni viie-
 teistkümmne kilogram-
 mini kaks kümmend „

iga margapuu pealt kaa-
 lu küljes üle 15 ki-
 logrammi kunni
 ühesaja viiekümne
 kilogrammini nelikümmend „

iga margapuu pealt kaa-
 lu küljes üle ühesaja
 viiekümne kilo-
 grammi, iga ühe-
 saja viiekümne ki-
 logrammi pealt viisteist „

ühe käsimagapuu pealt kaks kümmend viis „

ühe vihi pealt, mis alla
 üht kilogrammi kümme „

ühe vihi pealt, ühest
 kilogrammist kunni
 viiekümne kilogram-
 mini viisteist „

mitmesuguste erivih-
 tide (mitte ühesugus-
 te õlgadega kaalude
 jaoks) eest iga vihi
 pealt kolmkümmend „

ühe õõnsuse mõõdu
 pealt, mahutus alla
 kaht liitrit kümme „

ühe õõnsuse mõõdu
 pealt kahest liitrist
 kunni viie liitri viisteist „

ühe õõnsuse mõõdu
 pealt üks dekaliiter kaks kümmend „

ühe õõnsuse mõõdu
 pealt kahest kunni
 viie dekaliitr. kaks kümmend viis mk.

ühe õõnsuse mõõdu
 pealt ühest kunni
 kahe hektoliitr. viiskümmend „

pikkuse mõõt iga meet-
 ri pealt, mille juures
 pool meetrit üheks
 meetriks loetakse kaks kümmend „

§ 401. Kaubandus-tööstusministril on õigus määrata maksu: 1) kaalude, vihtide ja mõõtude proovimise eest suurema täpsusega, kui seaduste ja määrustega harilikult nõutakse; 2) § 398. nimetatata kaalude, vihtide ja mõõtude proovimise eest.

§ 402. Tembeldamise eest kindlaksmääratud maksud maksetakse: 1) Eesti panga osakondadesse maksja valimise järele ja 2) asutustele ja isikutele, kelle peale kaubandus-tööstusministri poolt pannakse maksude vastuvõtmise kohustus.

§ 403. Juhtumisel, kui esitatud kaalud, vihid ja mõõdud nende vigade tõttu tembeldamata toojale tagasi antakse, siis nende pealt võetud tembeldamise maksu tagasi ei anta.

§ 21. Kaalude ja mõõtude kohta käivate maksvate seaduste muutmise seadus 27. juunist 1916.a. (Vene seaduste ja valitsuse määruste kogu artikkel 1671), Vabariigi Valitsuse poolt 18. jaan. 1920. a. vastuvõetud seadus posliniseaduse kümnenda peatüki muutmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 22/23—1920. a.) ja täiendav seadus posliniseaduse kümnenda peatüki muutmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 21—1921. a.) tühistatakse.

V. Seaduse elluviimine.

§ 22. Kaubandus-tööstusministril on õigus välja anda korraldavaid määrusi käesoleva seaduse kohta, eraldi avalikuks tarvitamiseks lubatud kaalude, vihtide ja mõõtude materjaali, kuju süsteemi ja muude omaduste kohta, nii kui ka lubatavate mõõdukesete kohta.

§ 23. Käesoleva seaduse elluviimise tähtsaja äramääramise ja maksmapanemise määruste väljaandmine jäetakse Vabariigi Valitsuse hooleks.

Juhataja **T. Kalbus:** Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

22. Nuhtlusseaduse §§ 1175, 1176, 1177, 1395, 1395² ja 1399 **muutmise seadus — I lugemisel.**

Rahaasjanduse komisjoni aruandja puudumise tõttu on aruandjana sõna rahaasjanduse komisjoni esimehel rkl. Jürman'il.

Aruandja **A. Jürman:** Vastavalt kaalu ja mõõtude seadusele on esitatud

käesolev seadus Vene 27. juuni 1916. a. seaduse tühistamiseks, nimelt Vene seadluste ja valitsuse määruste kogu, art. 1671, IX ja X osa, mis kodifitseerimata ja raskesti kättesaadav, teiseks, et kooskõlastada karistusmäärusi uue kaalu ja mõõtude seaduse nõuetega. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, see seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **T. Kalbus:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

23. Üldise arvepidamise seaduse Rahaasjanduse komisjoni aruandja puudumise

duse (S. K. VIII k. 2 j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus I muutmise seadus — I lugemisel.

Aruandja **A. Jürman:** Vastavalt vastuvõetud kaalu ja mõõtude seadusele on esitatud üldise arvepidamise seaduse (S. K. VIII k. 2 j. 1914. a. väljaanne) § 373. märkus I muutmise seadus. Rahaasjanduse komisjon vaatas Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kava läbi ja kiitis heaks. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **T. Kalbus:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Riigikogu päevakord on läbi. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7.05 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **T. Kalbus.**

Abisekretäär **J. Piiskar.**